

Кара-Теодори паша, единъ отъ пратеницитѣ на Турция пише въ своитѣ още неиздадени мемоари, писани на френски:

„Берлинскитѣ конгресъ бѣше напълно завладанъ отъ личността на Бисмарка.... Събитията го издигнаха и му създадоха едно извънредно благоприятно положение, не само въ Германия, но и въ цѣла Европа. Той вдъхва общо довѣрие и страхъ едновременно....

„Бисмаркъ не признава по-великъ човѣкъ отъ императора¹⁾, но пъкъ за себе си той заявява, че е единичния тълкувателъ и изпълнителъ на неговата воля... При тия условия той признава германския владетелъ за най-великъ. Привикналъ отдавна на широка независимостъ, той възставаше противъ най-малкитѣ забѣлѣжки отъ страна на другитѣ делегати, считаше тия забѣлѣжки за опозиция или за тактъ на противодѣйствиe и бързаше да прѣмахне всичко това съ нервна нетърпеливостъ и съ желѣзна воля“.

По поводъ на тази Бисмаркова тактика, князь Антоний Хохенцолернъ пише на своя синъ²⁾: „Бисмаркъ иска непрѣменно да изолира Франция и Русия за да му сж свободни рѣшитѣ.“

Все пакъ желѣзниятъ канцлеръ се мѣчилъ да менажира Русия, защото той прониквалъ далечъ въ бъдещето и виждалъ каква опасностъ би загрозила Германия, ако Русия промѣни политиката си и потърси въ лицето на Франция политически съюзникъ.

Но Бисмаркъ прѣслѣдвалъ и другъ планъ, твърдѣ добръ обмисленъ и майсторски приведенъ въ изпълнение. Тоя планъ се състоялъ въ слѣдното; да съпостави Англия и Русия, за да може да играе ролята на *tertius gaudens*. Ако войната бже избѣгната между Англия и Русия, благодарение разумната и отстъпчива политика на двѣтѣ правителства — които впрочемъ, прѣди да се явятъ въ конгреса се съгласили до известна степенъ — то поне, отъ тѣхната стара вражда може да се запази единъ жермъ, единъ зародишъ на недовѣрие, който дълго врѣме ще ги държи въ обтегнати отношения.

¹⁾ Вилхелмъ I.

²⁾ Ромънскитъ кралъ, Кароль I.